

Boldizsár Gábor

A HADERŐ FELADATAI A JÖVŐ BÉKETÁMOGATÓ MŰVELETEIBEN

Az utóbbi évek konfliktusait és azok kezelését figyelembe véve célszerű azt a tevékenységet □ nevezetesen a béketámogató műveleteket □ elemezni, amely segíti a regionális és globális biztonság megteremtését és megtartását.

A 90-es évek konfliktusai és háborúi jelentősen megváltoztak, így a béketámogató műveletek végrehajtása, jellemzői és követelményei is módosultak. Ez a változás tovább folytatódik, és számos eddig nem ismert vagy nem kezelt kihívást jelent a biztonság valamennyi dimenziójában (politikai, katonai, gazdasági, emberi jogi és környezeti). Így megjelennek olyan feladatok is a béketámogató műveletekben, amiket eddig külön kategóriaként ismertünk a □ Nem Háborús Katonai Műveletek □ sorában (pl. fegyverzetkorlátozás, bizalomerősítés).

A globális szembenállás megszűntével a fegyveres erők keresték és keresik helyüket a megváltozott világ új kihívásai között. Az utóbbi időkben megnőtt a béketámogató műveletek, valamint a konfliktus rendezésében résztvevő szervezetek száma, de ez az a tevékenység, ami folyamatosan létszámgondokkal küzd, a Föld országai csak nehezen vagy egyáltalán nem tudják biztosítani a megfelelő mennyiségű és minőségű katonai erőt és pénzügyi fedezetet. A béketámogató műveletekben való részvétel az egyik legfontosabb tevékenysége a világ hadereinek a béke és biztonság érdekében. A haderő alkalmazásának, felszereltségének, kiképzésének és minden oldalú biztosításának kérdéseire nehéz válaszolni. De ha számba vesszük a konfliktusok változásait, a nemzetközi szervezetek szándékát és elvárásait, az adott ország elkötelezettségét, nemzeti értékeit és külpolitikai érdekeit, valamint haderejének lehetőségeit, akkor közelebb kerülhetünk a kérdés megválaszolásához.

A XXI. század új biztonsági kihívásait □ globális és euroatlanti szinten □ helyesen elemezve és értékelve meghatározhatók a hatékony reagálás lehetséges eszközei. Hazánk ENSZ tagságából eredően a globális, míg NATO és EBESZ tagsága és Európai Unió törekvése miatt az euroatlanti kihívások megválaszolása fontos kérdés.

A GLOBÁLIS VESZÉLYFORRÁSOK

A biztonságot érintő kihívások és kockázatok azok □ *a veszélyt és fenyegetést magukban hordozó helyzetek és állapotok, amelyek általában negatívan befolyásolják az adott országban az átfogó biztonságot, annak egyes összetevőit és gyengítik a belső és külső stabilitást.* □^[1] Ezeket a kihívásokat több ismerv alapján is csoportosíthatjuk. *Származásuk szerint* természeti (pl. földrengés, árvíz, vulkánkitörés, ciklon) vagy mesterséges (pl. ipari katasztrófa, vízszennyezés) eredetűek lehetnek. Fontos a *méretük szerinti* felosztás is, ami lehet globális, kontinentális, regionális, szubregionális és lokális.

A globális kockázatok és kihívások közé soroljuk:

- ◆ az emberiség lélekszám-növekedéséből adódó nehézségeket (pl. a szűkülő élettér, az élelmezési problémák, a szegény □ gazdag ellentét fokozódása);
- ◆ a szűkös ivóvízkészletek;
- ◆ a városiasodás, ezzel a levegőszennyezés növekedése;
- ◆ a létfontosságú energiahordozókhoz való hozzájutás akadályozása, illetve azok rohamos fogyása;
- ◆ a nukleáris fegyverek és hordozóeszközeik ellenőrizetlen terjedése;
- ◆ az illegális fegyver-, kábítószer-, szervkereskedelem, az embercsempészet és -rablás, valamint a nemzetközi terrorizmus;
- ◆ a gazdasági bűncselekmények, korrupció és a pénzmosás;
- ◆ nemzeti, etnikai, vallási türelmetlenség, intoleráns magatartás felerősödése.

A következő fontos tipizálási rendszer az *irányultság szerinti* felosztás, így ismerünk politikai, gazdasági, emberjogi, környezeti, katonai és egyéb kihívásokat.

A megváltozott világ veszélyforrásairól elmondható, hogy azok is globalizálódtak, nem állnak meg sem az országok, sem a szövetségek, sem pedig a kontinensek határain. Ma a világban

1[1] Hadtudományi Lexikon. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, 148. o.

minden mindennel összefügg. Joseph S. Nye, Jr. az Új Világrendről^{2[2]} alkotott gondolatait adaptálva elmondhatjuk, hogy a volt Szovjetunió területéről tömegpusztító fegyverek és hasadóanyagok könnyen terjedhetnek ellenőrizetlenül szerte a világon. A különböző irányokból érkező kábítószer és a hozzájuk kapcsolódó szervezett bűnözés, a környezetkárosító vegyi anyagok (pl. tisztai nehézfém szennyezés) sem □ tarják tiszteletben □ az országhatárokat. Ha egy ország jelentős export-import kereskedelmet folytat, ezáltal kiszolgáltatottá válik a világkereskedelmet érintő kihívásokkal szemben (pl. új munkahelyek létesülnek vagy régiak szűnnek meg). Tehát a mind □ kisebb □ váló, globalizálódó Földünkön egyetlen ország vagy hatalom sem veheti fel egyedül a harcot az új kihívásokkal a veszélyek kezelése érdekében.

AZ EUROATLANTI TÉRSÉG KIHÍVÁSAI

A NATO állam- és kormányfői 1999 áprilisában Washingtonban elfogadták a szövetség új stratégiai koncepcióját^{3[3]}. A NATO sikeresen őrizte meg a békét és akadályozta meg a háborút a hidegháború 40 éve alatt. A 90-es évektől a hidegháború veszélye csökkent, helyette új kihívások, kockázatok kerültek előtérbe, amelyek megoldását felvállalta a NATO az euroatlanti térség biztonságának fenntartása érdekében. A szövetség továbbra is alapvető céljának tekinti a tagok szabadságának és biztonságának megvédését politikai és katonai eszközökkel. A szövetséges tagállamok által vallott közös értékeket (demokrácia, jogállamiság, piacgazdaság) fenyegetik a térségben kialakuló konfliktusok (Balkán), amelyek rendezéséhez, és ezen keresztül saját stabilitásához is hozzá kíván járulni a NATO. A szervezet továbbra is biztosítja tagjait a szolidaritásról, a kollektív védelem megadásáról, hogy egyetlen tagországnak se kelljen egyedül szembenéznie az esetleges fenyegetéssel. A konfliktusok megoldása során törekszik a NATO a békés megoldásra (konzultáció, párbeszéd, partnerségi viszony kialakítása), de szükségesnek tartja fenntartani a (kollektív) védelmi képességét és □ az agresszort szándékától eltérítő □ elrettentő erejét. A szövetséget körülvevő biztonsági környezet állandó változásokon megy át. Ezekre a változásokra keresi a választ a megújuló NATO akkor, amikor növekvő politikai és katonai erejét felhasználva, más nemzetközi szervezetekkel együttműködve felvállalja a konfliktus megelőzést és a válságkezelést. A sikeres feladatmegoldáshoz olyan új szervezeti és tevékenységi változásokra került sor, mint a gyorsan bevethető, magas felkészültségű és készenlétű Többnemzetiségű Összhaderőnemi Alkalmi Harci Kötelék (CJTF^{4[4]}) és a szövetségen belüli

2[2] Nye, Joseph S., Jr.: What New World Order? In. Strategy and Force Planning. Strategy and Force Planning Faculty, Naval War College, Newport, RI., 1995, 82-83. o.

3[3] The Alliance's Strategic Concept, NAC-S(99)65. NAC, Washington D.C., 1999.

4[4] CJTF □ Combined Joint TaskForce.

nagyobb európai szerepvállalást tükröző európai biztonsági és védelmi identitás (ESDI^{5[5]}) kialakítása.

A NATO fontos törekvésének tartja azt az Európai Unió kezdeményezést, hogy kialakítsák a tagok a közös kül- és biztonságpolitikájukat (CFSP^{6[6]}), aminek keretében a Nyugat-Európai Unió petersbergi feladatait (humanitárius és mentési, békefenntartási, harcoló erőként válságkezelési feladatok) felvállalta és beépítette az EU az amszterdami szerződésébe.

A biztonsági kihívások és kockázatok értékelése során a Szövetség megállapította:

- ◆ A hagyományos nagy erőkkel megvívandó háború veszélye kicsi, de továbbra is számol fennmaradásával.
- ◆ Az instabilitás és a bizonytalanság mind a szervezeten belül, mind pedig azon kívül komoly politikai és katonai kockázatot jelent. A szövetség határain lezajló válságok, □ melyek okai sokfélék, így etnikai, vallási, területi vita, nem megfelelő reformok, emberi jogok megsértése vagy az állam felbomlása □ hathatós beavatkozást igényelnek.
- ◆ Nemcsak a NATO rendelkezik nukleáris erővel és azokat célba juttatni képes eszközökkel, hanem az utóbbi időben egyre több állam jelenti be vagy derül ki róla, hogy ilyen fegyverrendszerekkel rendelkezik.
- ◆ Szintén komoly aggodalomra ad okot a nukleáris, vegyi és biológiai fegyverrendszerek, eszközök elterjedése, ellenőrizhetetlen adásvétele. Sajnos nemcsak államok, hanem magánszemélyek, szervezetek is törekszenek ilyen eszközök megszerzésére.
- ◆ Megjelentek az információs hadviselés egyes elemei is a NATO ellen, amivel megkísérlik működésképtelenné tenni a szervezetet.
- ◆ Új kihívásnak számít, de a globális környezetre is jellemző a terrorizmus, szervezett bűnözés, nagyarányú migráció, vagy a fontos erőforrások szabad áramlásának akadályozása, elzárása.

A biztonságot komplexen értelmezi a NATO. Céljai elérése érdekében a politikai, a gazdasági, a társadalmi és a katonai eszközök együttes alkalmazását látja a legmegfelelőbbnek. Céljai, vagyis az euroatlanti stabilitás, béke és biztonság megőrzése érdekében kulcsfontosságú feladat:

- ◆ a transzatlanti együttműködés fenntartása;

5[5] ESDI □ European Security and Defence Identity.

6[6] CFSP □ Common Foreign and Security Policy.

- ◆ a szövetség katonai képességeinek növelése, a kihívásokhoz igazítása (belső és a NATO határain kívüli feladatokra);
- ◆ az európai biztonsági és védelmi identitás fejlesztése;
- ◆ konfliktusmegelőző és válságkezelő eljárások és képességek megteremtése és fenntartása, együttműködés más nemzetközi szervezetekkel (ENSZ, EBESZ);
- ◆ partneri viszony kialakítása és együttműködés a közép- és kelet-európai, valamint a mediterrán térség országaival;
- ◆ hatékony fegyverzet-ellenőrzési rendszer megvalósítása, a leszerelés előmozdítása és a fegyverek elterjedésének akadályozása.

ÚJ FELADATOK

Az utóbbi évek konfliktusai jelentős átalakuláson mentek át, az államok közötti konfliktusok egyre inkább háttérbe szorulnak. Mivel a világ országainak csak kevesebb mint 20%-a etnikailag homogén^{7[7]}, így az országokon belüli konfliktusok aránya és száma megnőtt. A világ országainak csak a fele rendelkezik olyan etnikai csoporttal, ami a lakossága 75%-át teszi ki.^{8[8]} Mára már a világon bekövetkező fegyveres konfliktusok 90%-a az államokon belül és nem pedig azok között zajlik le, ami jelentős szenvedést zúdít a polgári lakosságra és semmibe veszi az emberi jogokat.^{9[9]} A Szovjetunió utódállamának legtöbbszörében jelentős arányban élnek kisebbségek és jó néhány országnak területi határai is vitatottak.^{10[10]} Például a természeti kincsekben gazdag Kazahsztánban □ ahol már nagyszámban megjelentek az olajiparba befektetni kívánók □ a 20 milliós lakosságnak csupán a fele kazah, a másik 50% orosz, amiből komoly nemzetiségi súrlódások várhatók^{11[11]}. Afrika mintegy 40 államában ezerféle etnikum él. Ezekben a térségekben a föderalizmus, az autonómia, a kisebbségi és az emberi jogok megvalósulásának figyelemmel kísérése ad reményt a káosz, az etnikai alapú

7[7] Annan, Kofi A.: Preventing War and Disaster, 1999. Annual Report on the Work of the Organization. United Nations Department of Public Information, New York, 1999, 6. o.

^{8[8]} Nye, Joseph S., Jr.: i. m., 79-80. o.

^{9[9]} Annan, Kofi A.: i. m., 19. o.

^{10[10]} Nye, Joseph S., Jr.: i. m., 79-80. o.

^{11[11]} Brzezinski, Zbigniew: A nagy sakktabla. Európa, Budapest, 1999, 128. és 130. o.

vérengzések elkerülésére.^{12[12]} Az országokon belüli konfliktusokban a fegyveres harc, a támadás célja nem a terület megszerzése vagy megtartása, hanem a valamilyen más tulajdonságokkal (pl. vallás, bőrszín, etnikum) rendelkező embercsoport feletti ellenőrzés megszerzése, az agresszor akaratának rákényszerítése, illetve a szűkös erőforrások elosztásának meghatározása és abból egyes csoportok kirekesztése bizonyos □ ismertetőjelek □ alapján.

Vita alakult ki az állam szuverenitása és az emberi jogok elsődlegessége tekintetében. Elbújhat-e egy ország és annak vezetése a szuverenitás védőpajzsa mögé, ha országának bármely megkülönböztetett csoportja ellen erőszakot követ el, vagy egy univerzális nemzetközi □ hatalom □ (szervezet, szövetség) ki kell, hogy álljon a kisebbségek védelmében? A biztonság oszthatatlanságáról vallott nézet választ adhat ezekre a kérdésekre.

A biztonságot globálisan kell kezelni. Szükség van egy olyan, nemzetközi szervezetre, amely megoldással szolgálhat ezekre a problémákra. Már létezik ez a szervezet, több mint 50 éve, csak reformokra szorul. Az Egyesült Nemzetek Szervezetét képessé kell tenni arra, hogy szembenézessen ezekkel a kihívásokkal, és hatékony megoldással szolgáljon az új kihívások megválaszolására, főként az emberi jogok betartására.

Az ENSZ-nek erősödnie és reformálódnia kell, meg kell találni azt a megoldást, amivel a szervezet döntési mechanizmusa és a béketámogató erők telepítése felgyorsul, valamint a Biztonsági Tanács határozatainak hitelesen tud érvényt szerezni és mindehhez megfelelő nemzetközi jogi és pénzügyi háttérteremt. Hitelességének megőrzéséhez, gyors és hatékony beavatkozásának megteremtéséhez szükséges egy olyan ENSZ gyorsreagálású erő létrehozása, amelynek egy része állandóan a világszervezet rendelkezésére áll. A többi tagország által felajánlott erők rövid időn belül megerősíthetik az előőrsöket. Joseph S. Nye, Jr. szerint, egy hatvanezer fős erő □ melynek magját ötezer fő alkotja^{13[13]} □ teljes felszereléssel, szállítókapaacitással megfelelő lenne erre a feladatra. A béketámogató műveletekben részt vevő katonai erőknek alkalmasnak kell lenniük □ felszerelés és jogi felhatalmazás szempontjából is □ a fegyveres küzdelem bármely fajtájának megvívására.

Ha nem lesz képes megfelelni az új veszélyeknek és kihívásoknak, akkor más, önkéntes és regionális szervezetek vagy hatalmak veszik kezükbe a megoldás kulcsát, ami további nemzetközi vitákra, félreértésekre, ellentétekre adhat okot.

A népiirtás, valamely kisebbség jogait sértő agresszió megakadályozása nem azonos az ország politikai rendszerének kívülről való megváltoztatásának jogával. Kofi A. Annan ENSZ főtitkár 1999. évi ENSZ-napi üzenetében fontos feladatként emelte ki, hogy □ □ *sok helyen az emberek brutalitásnak és erőszaknak vannak kitéve. Mindent el kell követnünk, hogy a XXI. század békésebb és emberibb legyen.* □ Az ENSZ főtitkár december 29-én felszólította a Biztonsági Tanács tagjait, hogy az eddigiéknél hatékonyabb erőfeszítéseket tegyenek a háború kitörésének megakadályozására. A főtitkár szerint az államokon belüli konfliktusok

^{12[12]} Nye, Joseph S., Jr.: i. m., 79-80. o.

^{13[13]} Nye, Joseph S., Jr.: i. m., 81. o.

megelőzésének egyetlen, hatásos módja az lehet, ha a Biztonsági Tanács kijelenti: kész konkrét lépések megtételére, ha emberiség elleni bűntetteket követnek el bárhol a világon.^{14[14]}

Az utóbbi időkben vita bontakozott ki arról, hogy különböző kultúrák együttlétezésének alapja: néhány alapvető kérdésben □ közös nevezőn □ legyenek, illetve, hogy valóban □ egyetemeseke az emberi jogok? □

Charles Taylor kanadai filozófus megvizsgálta, hogy melyek lehetnek ezek a kapcsolódási pontok, közös nevezők. A kérdéskörrel foglalkozók abban egyetértenek, hogy mind az egyén jogait, mind pedig a közösség elsődlegességét preferáló kultúrákat össze kell hogy kösse egy olyan minimum, amiben nem lehet kompromisszum, aminek maradéktalanul és egyformán kell teljesülnie a világ bármely pontján.^{15[15]} Ilyen közös nevező lehet például a diszkrimináció, a rasszizmus, az etnikai tisztogatás, a népirtás tilalma. De rendkívül fontos, hogy az államok ne csak alkotmányukban deklarálják az emberi jogok tiszteletben tartását, hanem hathatós diszkriminációellenes törvényeket is alkossanak, és azt hatásos működési mechanizmussal érvényesítsék is.

Vita bontakozott ki abban is, hogy egyáltalán lehetséges-e ilyen közös nevező, minimumok, kapcsolódási pontok kialakítása. (A szerző szerint a globalizáció, modernizáció, fejlődés útján haladó államoknak alapvető érdeke a más kultúrkörökkel történő kapcsolatteremtés □ ha másért nem gazdasági érdekeikért □ , ami a közös nevezőn alapszik.)

Jürgen Habermas fontos kérdésfelvetése, hogy az individuum érdekeit képviselő emberi jogok és annak deklarálása milyen viszonyban van a szuverén államok által megalkotott ENSZ Alapokmánnal.^{16[16]} Ezt a dilemmát támasztja alá a koszovói válság megoldására indított NATO légitámadás nemzetközi, jogi és morális megítélésének vitája is. A kelet-timori példa is mutatja, hogy nem elegendő az elvek tiszteletben tartását kinyilvánítani vagy arra hivatkozni, hanem ha kell, hathatós nemzetközi fellépéssel kell azt szükség esetén erőszakkal is megvalósítani.

Az egyes nemzetek állampolgárai egyben a világ polgárai is, akik ha más jogokkal nem is, de az emberi jogokkal rendelkeznek, s azt a Nemzetközi Közösségnek (ENSZ) ha kell, erőszakos eszközökkel is érvényesítenie kell. Az államon belüli bármilyen típusú diszkrimináció jelenléte beépített időzített bombává válhat, aminek robbanását elkerülni szinte lehetetlen, az időzítése kiszámíthatatlan: a megkülönböztetés súlyával egyenesen arányos.

Véleményem szerint, a legújabb generációs (III., egyes vélemények szerint IV.) béketámogató műveletekben az egyetemes emberi jogok szavatolása, a közigazgatás és a jogrend kiépítése és működtetése az átmeneti időszakban, valamint más szervezetekkel történő együttműködés

^{14[14]} Magyar Nemzet, Külpolitikai Szemle, 1999. december 1. (szerda), 2. o.

^{15[15]} Taylor, Charles: Létrejöh-e egyetemes konszenzus az emberi jogokról? Fundamentum, 1999/ 4. sz., 46-53. o.

^{16[16]} Habermas, Jürgen: Az emberi jogokkal biztosított legitimitásról. Fundamentum, 1999/4. sz., 53-60. o.

gyakoribbá válása és fontossága kerül előtérbe,^{17[17]} de természetesen a régebbi feladatok is megmaradnak. Fontos a regionális szervezetek bevonása és aktív részvétele a konfliktusok megoldásába, hiszen jelentős ismeretekkel és kapcsolatokkal rendelkeznek a térségben, valamint a konfliktus résztvevőivel kapcsolatban számos □ rokon □ vonással (nyelv, vallás, kultúra, gazdasági érdek stb.) is rendelkezhetnek. A hidegháború végével megszűnt a két hatalmi központon alapuló globális szembenállás, helyét átvették a bizonyos régiókban vezető szerepet játszó országok, hatalmi szövetségek. Ezekben a régiókban, tehát regionális szinten megteremtett biztonság hozzájárul a globális biztonság megvalósulásához. Ennek során olyan feladatok megoldására kerülhet sor □ amiben a katonai erők is részt vállalhatnak □ amiket eddig zömmel az ENSZ rendőri erők, humanitárius, emberi jogi és más civil szervezetek végeztek, de nem rendelkeznek elegendő kapacitással. A jövő konfliktusainak másik ismérve a széteső állam-, jog- és kormányzati rendszer, a közösségek és a család széthullása, valamint a bűnözés fokozódása, amelyek szintén számos új feladatot állítanak a megoldásra törekvők elé. Az új kihívások sokkal bonyolultabbak, megoldásuk sokkal összetettebb, mint az elmúlt évtizedekben voltak.

Az egyik rendkívül érzékeny pontja a hatékony nemzetközi fellépésnek a béke és biztonság megteremtése érdekében a résztvevők között megvalósuló együttműködés. Ezt a feladatot kívánja ellátni a CIMIC^{18[18]} néven közismertté vált intézményrendszer. A CIMIC számos új feladatot és egyben problémát jelent a benne részt vevő katonák, de a civilek részére is.

A CIMIC tevékenység a tradicionális, vagyis az I. generációs béketámogató műveletekre nem jellemző, de az azt követő valamennyi generációban jelentőssé vált. Ezekben a műveletekben mind több nemzetközi, önkéntes és kormányzati szervezet tevékenykedik a katonai és rendőri erők mellett a közös cél, a béke megteremtése és megőrzése érdekében.^{19[19]} Problémát okoz, hogy a különböző szervezetek a biztonság más-más dimenzióiban (politikai, gazdasági, emberi jogi, környezeti és katonai) tevékenykednek, és közöttük a koordináció megteremtése rendkívül nehéz, mivel a globális cél elérését más utakon, más eljárással és más mandátummal, szervezeti kultúrával valósítják meg. A biztonság komplexitásának megfelelően mind az öt dimenzióban tevékenykedő szervezetek munkáját össze kell hangolni a közös cél érdekében.

Meglátásom szerint további problémát okoz, hogy a koordinációt felvállaló katonai erő a többi résztvevőhöz képest általában rövidebb ideig vesz részt a béke helyreállításában □ csak a legkritikusabb, a válság, a konfliktus és a háború időszakában □ és személyi állományukat is gyakrabban váltják. A □ civil □ szervezetek már a katonai, rendőri erők helyszínre érkezése előtt és azok távozása

^{17[17]} LTC Derick, John Osman (Training Adviser, Department of Peacekeeping operations)

megerősítette ezt a megállapítást a HVK Művelet Irányító Központban 2000. 04. 12.-én tartott előadásán és konferencián.

18[18] CIMIC □ Civil-Military Cooperation □ Civil-katonai együttműködés.

^{19[19]} Padányi József: A menekültek és a hontalanok visszatelepítése Bosznia-Hercegovinába. Magyar Hadtudományi Társaság, Hadtudomány, X. évfolyam, 2000/2. sz., Budapest, 2000, 117. o.

után is a területen tartózkodnak és végzik munkájukat, így ezekben az időszakokban is szükséges lenne az erőfeszítések (a béke és biztonság megteremtése, az élet normalizálása) koordinálása. Véleményem szerint az utóbbi évek tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a katonai és rendőri erők tovább maradnak a műveleti területen, mert a konfliktusok jellege megváltozott □ polgárháború □ így az említett erők feladata is módosul, átalakul közbiztonsági, igazságügyi, közigazgatási feladatokká vagy azok biztosításává.

Számos szervezet, mint például a UNHCR^{20[20]} saját aktivistái felkészítése során oktatja, hogyan kell és lehet együttműködniük a katonákkal. Ennek okai a következők:

- ◆ felismerték a béketámogató műveletek bonyolultságát és a résztvevők egymásra utaltságát;
- ◆ az őket ért mind gyakoribb támadások ellen csak a katonai és rendőri erők tudnak hatásos védelmet nyújtani;
- ◆ mandátumuk teljesítéséhez szükségük van a haderő bizonyos képességeinek (szállítás, ellátás, egészségügy) igénybevételére.

További nehezen feloldható problémát okoz a □ civil □ szervezetek nagyfokú decentralizációja és a katonai, rendőri erők erős centralizáltsága a vezetés, joghatáskör és felelősség területén. A □ partnerek □ nehezen azonosíthatóak a műveletek kezdeti és általában kritikus időszakában.

A béketámogató műveletekben részt vevő szervezetek különböző mandátumaiból és feladataiból fakadóan problémát okoz □ alapvetően a katonai és rendőri erők számára □ a birtokukba került információk megtartása, tovább nem adása. A birtokukban lévő információ előnyt, hatalmat biztosít számukra a szűkös erőforrások elosztása során vagy hatékonyságuk, létjogosultságuk igazolásában. Ugyanakkor félnek attól, hogy azok megosztásával hitelességüket, pártatlanságukat és semlegességüket veszélyeztetnék, adnák fel. A civil szervezetek birtokába került információk, amik hasznosak a katonai és rendőri erők számára, nem bírnak jelentőséggel a saját szervezetük számára, így nem is törekcszenek azok gyűjtésére, továbbítására és értékelésére.

A katonai erőknek olyan feladatokra is fel kell készülniük, amelyek eddig nem tartoztak a szorosán vett béketámogató műveletekbe. Ilyenek például a környezetvédelmi feladatok vagy a donor országok, szervezetek támogatásainak felhasználásának megvalósítása, irányítása és ellenőrzése.

20[20] UNHCR □ United Nations High Commissioner for Refugees □ ENSZ Menekültügyi Főbiztosság.

A műveleti területen szolgáló katonai CIMIC szakemberek a helyi □ partnerekkel □ konzultálva és a helyi viszonyokat megismerve, hasznos információkkal láthatják el a donor országokat és szervezeteket a felajánlott pénzek hatékony és minden igényt kielégítő felhasználására.

A műveleti területen szolgáló katonai és rendőri erőkkel szemben ellenszenv, gyűlölet alakulhat ki, melynek alapja, hogy az esetek nagy részében a korábbi szenvedéseiket az □ egyenruhás □ katonai, rendőri és félkatonaszervek okozták. A CIMIC erők egyik legfontosabb feladata ilyen körülmények között a béketámogató erők feladatainak és nemzetközi legitimitásának megismertetése, bizalom ébresztése a segítő □ egyenruhások □ iránt, valamint a nemzetközi közvélemény tájékoztatása a közös erőfeszítések eredményeiről, a támogatások felhasználásáról.

A béketámogató műveletekben részt vevő végrehajtó erőknek a jövőben nagyobb kreativitással, önállósággal kell rendelkezniük, valamint a gyors telepíthetőséget, a feladatok pontos meghatározását és megismertetését is meg kell valósítani.

Ilyen új feladatok lehetnek:

- ◆ kínzások, kegyetlenkedések, kivégzések felderítése és kivizsgálása;
- ◆ különös körülmények között eltűnt vagy meghalt személyek felkutatása és a helyzet kivizsgálása;
- ◆ nem tisztességes rendőri, bírói eljárásban elítéltek ügyeinek felderítése és tisztázása;
- ◆ hadifoglyok életkörülményeinek ellenőrzése, szabadon bocsátásuk, cseréjük segítése, lebonyolítása;
- ◆ menekültek, hontalanok, kitelepítettek, hátrányosan megkülönböztetettek helyzetének javítása, menekülttáborok telepítése és üzemeltetése;
- ◆ háborús bűnösök felkutatása, elfogása, nemzetközi bíróság elé állítása;
- ◆ polgári lakosság kimenekítése a harcterületről;
- ◆ részvétel természeti és ipari katasztrófák hatásainak enyhítésében;
- ◆ környezetvédelem;
- ◆ közigazgatás támogatása;
- ◆ gazdasági programok megvalósításának segítése.

A hidegháború végével nem köszöntött be a kanti örök béke. Új veszélyek jelentek meg, amelyek fenyegetik a nemzetközi békét és biztonságot az individumot és a kisebb-nagyobb közösségeket. Az új veszélyeket felismerték a nemzetközi élet

szereplői és a különböző szervezetek, amelyek a világ békéjének megteremtése és megtartása érdekében mind gyakoribbá és szorosabbá teszik együttműködésüket. A nemzetközi szervezetek egymást segítve törekszenek az új kihívások gyors, hatékony, legitim és hiteles megválaszolására.

□ *A békét megőrizni és nem kikényszeríteni kell!* □^{21[21]}

FELHASZNÁLT IRODALOM

The Alliance's Strategic Concept, NAC-S(99)65. NAC, Washington D.C., 1999.

ANNAN, KOFI A.: Preventing War and Disaster, 1999. Annual Report on the Work of the Organization, United Nations Department of Public Information, New York, 1999.

BOUTROS-GHALI, BOUTROS: Békeprogram. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 1992.

BRZEZINSKI, ZBIGNIEW: A nagy sakktábla. Európa, Budapest, 1999.

LTC Derick, John Osman (Training Adviser, Department of Peacekeeping operations) a HVK Művelet Irányító Központban 2000. 04. 12.-én tartott előadása.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 1988.

General Guidelines for Peacekeeping Operations. United Nations Department of Peacekeeping Operations, New York, 1995.

HABERMAS, JURGEN: Az emberi jogokkal biztosított legitimitációról. In: Fundamentum, 1999. 4. szám.

Hadtudományi Lexikon, Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995.

Magyar Nemzet, Külpolitikai Szemle, 1999. december 1. (szerda)

NATO Kézikönyv. Jubileumi kiadás, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet, Budapest, valamint NATO Információs és Sajtóiroda, Brüsszel, 1999.

^{21[21]} Az 1997 óta a HVK MIK szervezésében megrendezésre kerülő Nemzetközi Katonai Megfigyelői Tanfolyamokon tartott előadásaim, általam megfogalmazott bevezető mottójának fordítása.

NYE, JOSEPH S., Jr.: What New World Order? In Strategy and Force Planning, Strategy and Force Planning Faculty, Naval War College, Newport, RI., 1995

OSCE Istanbul Summit: Charter For European Security. Istanbul, November 1999.

PADÁNYI JÓZSEF: A menekültek és hontalanok visszatelepítése Bosznia-Hercegovinába. Magyar Hadtudományi Társaság, Hadtudomány, X. évfolyam, 2000/2. sz., Budapest, 2000.

RESPERGER ISTVÁN: Konfliktusmegelőzés válságkezelés. Tanulmány, Sopron, 1998.

SZABOLCS OTTÓ (szerk): Biztonságpolitika, Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata, Budapest, 1997.

TAYLOR, CHARLES : Létrejöh-e egyetemes konszenzus az emberi jogokról? In: Fundamentum, 1999. 4. szám.

United Nations Military Observers Handbook. United Nations Department of Peacekeeping Operations, New York, 1995.

